

VERSLAG VAN DE LOTGEVALLEN DER RIJKS HOOGERE LAND-, TUIN- EN BOSCHBOUW- SCHOOL TE WAGENINGEN

GEDURENDE DEN CURSUS 1916/17 BIJ DE OVERDRACHT
VAN HET DIRECTEURSCHAP UITGEBRACHT OP DEN 28STEN
SEPTEMBER 1917

DOOR

DR. A. H. BERKHOUT.

*Hoogedelgestrengte Heer Directeur-Generaal
van den Landbouw, Weledelgestrengte Heer
Inspecteur van het Landbouwonderwijs, Zeer-
geleerde Heeren Leeraren van de Rijks Hoo-
gere Land-, Tuin- en Boschbouwschool, Dames
en Heeren Assistenten en Studenten, en verder
Gij allen, die door Uw tegenwoordigheid alhier
de beteekenis van deze plechtigheid verhoogt,*

Hoog gewaardeerde Toehoorderessen en Toehoorders.

Onze voorvaders hebben, met een onderbreking van 12 jaar, 80-jaren lang achtereen oorlog gevoerd, zonder dat die worsteling hen belette rustig kunsten en wetenschappen tot een hoogen bloei op te voeren.

Ons tegenwoordig geslacht gaat met kommer en zorg den vierden neutralen winter tegemoet. Hoeveel gunstiger is echter ons lot, wanneer wij zulks vergelijken bij dat onzer bureu.

Met een opgewekt gemoed hebben wij ons krachtig voor te bereiden voor den economischen strijd, die zal aanvangen, zoodra de vrede wordt gesloten.

In zijn Memorie van Antwoord van den 6den Maart j.l.,

2052476

behoorende bij het wetsontwerp betreffende de regeling van het landbouw- en het diergeneeskundig hooger onderwijs, verklaarde de Minister Posthuma „wij zijn ten opzichte van de regeling van het landbouwonderwijs beslist ten achter en onze landbouw is niet tot de tanden gewapend.”

Wijlen de Minister Talma verklaarde in de Volksverteenwoordiging, dat de landbouwschool te Wageningen zich heeft moeten ontwikkelen, maar al te vaak onder heftige tegenwerking ook van degenen, die geroepen waren het onderwijs te bevorderen.

Er valt hier dus veel in te halen, wat vroeger verzuimd werd.

Waar de staatsschuld voortdurend sterk stijgt, mag geen dag verder getalmd worden met het invoeren van bedoelde wet, daar deze ongetwijfeld het productief vermogen der natie zal verhoogen. Er moet nu geprofiteerd worden van het feit, dat thans aan het hoofd van het Landb. dep. mannen geplaatst zijn, die den landbouw grondig kennen.

Nederland, in het bezit van zijne uitgestrekte Koloniën, verkeert onder zeer gunstige omstandigheden, waardoor het in staat gesteld wordt in bijna al zijne behoeften te voorzien.

De landbouwproducten, die hier geen voldoende zonne-warmte genieten, kunnen ginds geteeld en geruild worden tegen de voortbrengselen onzer nijverheid, Uitgestrekte landstrecken in ons schoon Insulinde zijn thans nog met bosch begroeid, maar voor ontginning vatbaar, zoo het Europeesche kapitaal en intelligentie den Inlander te hulp komen.

Het dreigend gevaar, dat de V.S. van Noord-Amerika ook na den vrede niet in staat zullen blijken te zijn het door ons benoodigde vet te leveren, behoeft waarlijk ons niet te verontrusten, want langs de kusten van den Indischen oceaan en de Javazee groeit weelderig de cocospalm, die ons een veel zuiverder, voedzamer en verteerbaarder stof in den vorm van copra en cocosolie kan leveren. Het intelligente deel onzer natie heeft de groote massa van ons volk te overtuigen, dat de boter van den klapperboom gelijkwaardig is aan die van de koe. Wordt bij de cultuur van dien palm en de verwerking van zijn vrucht van de moderne wetenschap geprofiteerd, dan zal het blijken, welke enorme vlucht die nieuwe industrie kan nemen, ten bate

van den inlander en zijn mentor. De eerstgenoemde zal echter tot een hooger peil van actie moeten worden opgestuwd en de laatstgenoemde zal over meer ondernemingsgeest moeten beschikken. Is het niet bedroevend te weten, dat eerst, nadat de rubbercultuur op het Maleische Schiereiland getoond had groote voordeelen te kunnen afwerpen, men aarzelend in Ned. Indië het goede voorbeeld volgde en dit geschiedde voor het grootste deel met hulp van vreemd kapitaal!

Aan intelligentie en overleg overtreft de Nederlander menig andere natie, maar aan durf strijkt hij in het algemeen voor velen de vlag.

Daarover te klagen baat niet veel. Raseigenschappen zijn nu eenmaal niet gemakkelijk uit te roeien,

Rationeeler is het de aanwezige eigenschappen tot verdere ontwikkeling te brengen.

Dank zij de Nederlandsche grondigheid is op Java een bloeiende suikerindustrie in het leven geroepen, die haar wederga in andere landen niet vindt: Maar om zulks te kunnen bereiken, was het eerst noodig, dat de eigenaren der suikerondernemingen door de serehziekte met totalen finantieelen ondergang werden bedreigd. Eerst toen werden zij uit hun slaap gewekt en genoopt de voorlichting van de wetenschap in te roepen. Die voorlichting kan nog tal van andere tropische cultures ten goede komen.

Nog geen halve eeuw geleden was de caoutchouc een boschproduct, waarvan de industrie nagenoeg geen gebruik maakte.

The India Rubber World neemt aan, dat na 1920 in de V.S. van N.-Amerika per jaar 60.000.000 autobanden noodig zullen zijn. Tegen een doorsneeprijs van \$ 20 komt dit op 1.200.000.000 \$ per jaar.

In onze tropische bosschen sluimeren nog tal van producten, die later zullen blijken onmisbaar te zijn voor den toekomst-mensch. Waarom moesten Amerikanen op Borneo komen om voor onzen neus de djeloetoeng weg te halen, waarvoor wij absoluut geen emplooi kenden?

In het Moederland heeft men mede jaren lang gemeend op het gebied van den landbouw en de veeteelt met de zuivere empirie te kunnen volstaan, totdat het bleek, dat Denemarken gaandeweg Nederland met zijn zuivelproducten op de buitenlandsche markten overvleugelde.

Geen keuterboertje op de heide, dat thans de waarde der kunstmeststoffen niet weet te waardeeren, maar om duurzaam op goedkoope wijze een maximum product van den Nederlandschen bodem (de Zuiderzee inclus) te kunnen oogsten, moet de landbouwwetenschap hier op breeder voet worden geschoeid dan dit tot nog toe het geval was.

Van Wageningen uit is herhaaldelijk aangedrongen op het opvoeren van het peil van het hooger landbouwonderwijs en de tegenwoordige autoriteiten in den Haag hebben dit dringen in de juiste banen weten te leiden. Met voldoening kan thans verklaard worden, dat wij aan den vooravond van den dag staan, waarop onze lang gekoesterde wenschen bevredigd zullen worden.

Spoedig zal er dus een einde komen aan den toestand van onzekerheid, die hier sedert jaren heerscht en die een verlamdenden invloed uitoefent op den gang van zaken.

De reeds door de Volksvertegenwoordiging gevoteerde gelden voor nieuwe gebouwen zullen dan besteed kunnen worden om hier de onmisbare ruimte voor het onderwijs te verschaffen en de leeraren zullen zich dan rustig kunnen wijden aan een belangrijk deel van hun taak, dat helaas niet behoorlijk tot ontwikkeling kon komen, te weten het zelfstandig, eigen onderzoek. Dat eigen onderzoek alleen is in staat het ware cachet op het onderwijs te drukken. Bovendien heeft de Regeering het recht te eischen, dat de Wag. inrichting niet alleen zorgt voor hare eigen leerlingen, maar ook in bredere kringen nut sticht.

Te lang hebben vele leeraren bij het doceeren zich moeten baseeren op de resultaten van de waarnemingen onzer bureu en ontbraken hun de hulpmiddelen, om na te gaan of de omstandigheden, die hier heerschen, geen wijzigingen in de conclusiën eischen.

Bij een onderzoek van den vorm van den groven den in Nederland is het mij persoonlijk reeds gebleken, dat de Deutsche tabellen hier bij nauwkeurig werk niet mogen worden toegepast. Is men niet in staat den houtvoorraad voor en na de toepassing van een bepaalden cultuurmaatregel exact vast te stellen, dan is het natuurlijk ondoenlijk den invloed van dien maatregel op den groei der boomen onder cijfers te brengen en dus de balans op te maken tusschen kosten en opbrengst.

Dank zij de tegemoet komende houding der Regeering is het mij mogelijk gemaakt met behulp van een assistent en amanuensis den vorm van de grove dennen in Nederland te bestudeeren, om zodoende, wanneer binnenkort het boschbouwproefstation wordt opgericht, gereed te zijn met een onmisbaar hulpmiddel voor verder onderzoek.

Velen in den lande hebben langen tijd in den waan verkeerd, dat jongelieden met beperkte geestvermogens in staat waren om in Wageningen met goed gevolg de lessen aan de R. H. L. T. & B. S. te volgen.

Een vader, die een zoon bezat, welke in den vacantietyd met watersalamanders en andere bij de jeugd geliefkoosde natuurproducten thuis kwam, verbeeldde zich, dat die jongen voor de landbouwstudie geknipt was. Onder zulke typen schuilen inderdaad dikwijls uitstekende elementen, maar liefde voor de natuur alleen is niet meer voldoende.

Gelukkig beginnen nu betere meeningen algemeen door te dringen, maar toch komen er toch nog curieuse dwalingen aan den dag.

Zoo wendde zich dezen zomer een ingezetene van Amsterdam tot den Directeur der R. H. L. T. & B. S. met de mededeeling, dat zijn jongen niet langer op de lagere school wilde blijven. Hij werd voortdurend door zijn hulp-onderwijzer gepest en zou zich daarom liever voor den tuinbouw gaan bekwamen. Met het oog op de bescheiden finantieele positie van den vader werd gevraagd naar de billijkste voorwaarden van opname aan de Wag. school, waarbij overvraging moest worden uitgesloten, want de vader moest met hard werken in zijn onderhoud voorzien!

Helaas ondervindt elk jaar een belangrijk deel der eerste jaars' studenten, dat het niet gemakkelijk is om aan de eischen van het propaedeutisch examen te voldoen. In doorsnede slagen slechts een 60 % en velen candidaten gelukt het niet een volgend jaar een beter resultaat te behalen. Zij verdwijnen geleidelijk uit onzen gezichtskring.

Gedeeltelijk is zulks toe te schrijven aan het feit, dat zij onvoldoend rijp hier aankwamen.

Er bestaat een groot verschil tusschen het onderwijs aan een H. B. S. en aan een H. S. Aan eerstgenoemde inrichting is er een voortdurend innig contact tusschen

docent en leerling. Er wordt steeds gerepeteerd en overhoord. Voor vele vakken wordt geregeld huiswerk opgegeven en dit nagezien. De ouders en voogden houden een wakend oog op de studie en de meeste hunner dwingen de jongelieden tot geregeld werken op vastgestelde uren.

Waar een 100-tal studenten in het propaedeutisch jaar te gelijkertijd dezelfde colleges te volgen hebben, kan er weinig sprake van contact tusschen docent en student zijn. Responsiecolleges vallen in den regel weinig in den smaak der studenten en zou het in flagranten strijd zijn met hunne opvattingen van vrije studie, zoo hen huiswerk werd opgegeven en dit werk werd nagezien.

In het eerste wintersemester willen velen ruimschoots van de gouden vrijheid genieten, maar zijn daardoor maar al te vaak spoedig niet meer in staat de colleges te volgen.

De vraag komt meermalen bij een deel der docenten op: Is het gering percentage der geslaagden ook niet gedeeltelijk aan ons docenten te wijten? Stellen wij onze eischen niet te hoog? Ieder voor zich is aanstonds bereid een ontkennend antwoord te geven, wat hem zelf betreft. Eerder zal hij geneigd zijn te beweren, dat een collega in deze te kort schiet.

Wanneer men lange jaren in de praktijk is werkzaam geweest en zijn oogen heeft gebruikt, dan merkt men, dat de beste ambtenaren, de flinkste administrateurs van landelijke ondernemingen niet altijd van huis uit de geleerdste waren. Ijver, toewijding en karakter kunnen veel eerder iemand op den voorgrond in het leven plaatsen dan schoolsche geleerdheid.

Onze tijd stelt voortdurend hoogere eischen, wat ontwikkeling aangaat, en het individu moet, of hij wil of niet, daaraan voldoen.

Maar is het noodig, dat hij in de enkele jaren, die hij aan een H. S. vertoeft, al zijn theoretische kennis opdoet, of zou het niet de voorkeur verdienen, dat men uitgaat van de gedachte, dat de jonge man slechts behoeft te worden voorbereid zich zelf in het leven die kundigheden eigen te maken, die hij voor zijn beroep blijkt noodig te hebben?

Zoодоende zal hij met meer toewijding werkzaam zijn en aan het einde van zijn leven over een schat van kennis beschikken.

Bij de reorganisatie van 1916 is de studietermijn van 3 tot 5 jaar verlengd en is in de laatste jaren het aantal leerkrachten aanmerkelijk uitgebreid. De tegenwoordige Regeering bewees daarmee, dat het haar ernst is om ons te helpen.

Elke nieuwe docent maakt al heel spoedig het verlangen kenbaar, dat zijn vak ook examenvak zal worden, want is zulks niet het geval, dan zal hij, vooral tegen den examen-tijd, veelal tegenover een klein auditorium staan.

Voor den student is er alles aan gelegen in de eerste plaats zijn diploma te behalen en moet hij zich dus uit eigen belang beperken.

De eenige ware uitkomst in deze is het inkrimpen van het aantal verplichte examenvakken tot een zeer gering getal en daarnaast den candidaten de keuze over te laten uit bepaalde groepen van vakken. Helaas acht men deze regeling slechts mogelijk na het candidaat-ingenieurs examen.

Het is te hopen, dat nog eens ernstig overwogen zal worden, in hoeverre bij het propaedeutisch examen ook niet vereenvoudiging van het examen doorvoerbaar zou zijn in zoverre, dat in het eerste halve jaar gegeven werd een comprimé van het vak en in de tweede helft dan dieper doorgedrongen werd in bepaalde onderdeelen. Het examen zou dan loopen over de stof van het eerste halve jaar en over ruimere kennis in een klein aantal vakken, ter keuze van den candidaat.

Er zijn studenten, wie b.v. met moeite eenige kennis is bij te brengen van de hoogere wiskunde, maar die zich aangetrokken gevoelen tot de plantkunde. Andere brengen het bij een scheikundige analyse nooit tot een redelijke uitkomst. Wie zal nu durven beweren, dat dergelijke personen niet eenmaal sierraden van hun beroep kunnen worden?

Waar zij op bepaalde onderdeelen in kennis te kort schieten, hebben zij dat bij hunne studie bespeurd en zullen zij wel zoo verstandig zijn in voorkomende gevallen het advies in te winnen van beter onderlegde collega's.

Natuurlijk mag er geen sprake van zijn, personen, die in vele vakken blijken achterlijk te zijn, met een diploma van hier de maatschappij in te zenden.

Aan hen mag door het uitreiken van een titel geen

voorsprong boven anderen worden gegeven. Zij hebben in de praktijk den volledigen strijd te voeren.

Den 12den Juli j.l. vertrouwden wij aan den doodenakker toe het stoffelijk overschot van onzen hooggeachten collega H. M. J. F. Thijs c. i. Nog geen jaar was hij aan onze school werkzaam geweest, of stormenderhand had hij ons aller sympathie weten te veroveren. Het onderwijs verloor in hem een onzer beste krachten, die wij juist nu, nu er sprake is de theoretische opleiding der landmeters bij het kadaster aan de Wageningsche inrichting te verbinden, zoo uiterst moeilijk konden missen. Met volle toewijding was hij reeds begonnen, nog alvorens aangaande deze opleiding door de Regeering eene beslissing genomen was, zich het lot van enkele gemobiliseerde aspirant-landmeters aan te trekken en kwamen deze geregeld van zijn breede kennis op het gebied der geodesie profiteeren.

Twee onzer studenten werden in de kracht van hunne jaren uit het leven gerukt.

De cand.-houtvester H. A. Zijlstra had zich gedurende zijn 2 $\frac{1}{2}$ -jarige studie in Wageningen bij zijn docenten doen kennen als een ernstig werker. Zijne vrienden stonden in Maart verslagen aan zijn groeve. Zij hadden plotseling een vrouwen, diepvoelenden kameraad verloren.

Even brusque werd den 23sten Juni, na een kortstondig lijden, het gevolg van een noodlottig ongeval, uit ons midden weggerukt Roelof Popping. Met groote toewijding had hij zijn studie in Wageningen begonnen en mochten ook van dezen jongeling goede vruchten voor de toekomst worden verwacht.

Bleef ons dit jaar het leed niet bespaard, gelukkig kunnen wij ook gebeurtenissen vermelden, die stof tot dankbaarheid geven.

Den 1sten September 1916 vierden twee onzer, Prof. Dr. J. Ritzema Bos en Dr. O. Pitsch, hun veertig jarig jubileum. Algemeen is het in landbouwkundige kringen bekend, wat deze stoere mannen voor de agronomie in Nederland hebben verricht.

Menig jong student ziet met eerbied en naijver op tot deze beide mentors, die het ware levenselixir blijken gevonden te hebben.

Feitelijk behoort het voorafgaande thuis in het schooljaar

1915/1916, maar aangezien beide jubelarijzen door een commissie uit het personeel in het begin van dit schooljaar werden gecompliceerd, is er alle aanleiding toe, het heugelijke feit thans te vermelden.

Wel valt in het afgelopen schooljaar het 40-jarig jubileum van den heer L. Broekema. Jaren lang stond hij als directeur aan het hoofd van de school en ondanks dat hij overkropt met werkzaamheden was, wist hij buiten zijn leeraarschap nog in belang van den nationalen landbouw en veeteelt nuttig werkzaam te zijn. Ik behoef hier slechts zijn kruisingsproduct de Wilhelminatarwe te vermelden.

Ongetwijfeld ben ik de tolk van het geheele personeel onzer school, wanneer ik den heer Broekema nogmaals hulde en dank betuig voor de voorbeeldige wijze, waarop deze gedurende een lange reeks van jaren de directorale waardigheid heeft bekleed.

De bibliothecaris, de heer A. A. van Pelt Lechner, nam in het schooljaar 1916/1917 nog gedurende korten tijd de betrekking waar, maar noopte zijn gezondheidstoestand hem zijn ambt neer te leggen.

Een woord van dank voor de wijze, waarop hij de belangen van de bibliotheek heeft behartigd is hier zeker niet misplaatst.

In den loop van het jaar hielden de heeren H. M. J. F. Thijs c.i., J. Haringhuizen c.i. en Dr. F. C. Wieder hunne inauguratierede.

De eerstgenoemde trad op als leeraar in landmeten en waterpassen, de tweede als docent in werktuigkunde, wegen waterbouwkunde, bevoelen, burgerlijke bouwkunde en landbouwarchitectuur. Dr. Wieder vervult de functie van bibliothecaris.

Ongetwijfeld mogen deze mannen als een groote aanwinst voor de school beschouwd worden, maar, zooals te voren reeds vermeld, rukte de dood helaas spoedig den heer Thijs uit ons midden.

Dr. K. A. Hoekstra werd benoemd tot buitengewoon leeraar in eerste medische hulp en tropische hygiëne.

Dr. Z. Kamerling, leeraar in de teelt van meerjarige tropische gewassen en Dr. N. Goslings, bacterioloog, verkregen op hun verzoek eervol ontslag uit hunne betrekking.

In plaats van eerstgenoemde werd Dr. d'Angremond aangesteld, maar aangezien de werkzaamheden aan het landbouw-

proefstation te Klaten hem blijkbaar meer aantrekken, bedankte hij voor de benoeming. Tengevolge van den onzekeren toestand, waarin de school verkeert gelukte het nog niet, een bodembacterioloog, die toch inderdaad aan een hooger inrichting voor landbouwonderwijs onmisbaar is, duurzaam aan de school te verbinden. Het aantal assistenten werd in 1916/17 wederom uitgebreid, zoodat ook hieruit blijkt, dat de tegenwoordige Regeering haar goeden wil toont om het peil van het onderwijs op te voeren.

Tijdens de studiereis van den heer J. van Baren gaf de heer C. H. Oostingh, assistent voor geologie, met groote toewijding en voldoening een deel der colleges.

Dr. K. Zijlstra, afdelingschef aan het Instituut voor veredeling van landbouwgewassen, viel de eer te beurt, te worden benoemd tot mede-directeur van het Landbouwproefstation te Groningen.

Aan het tuinbouwonderwijspersoneel werd belangrijke uitbreiding gegeven door de aanstelling tot leeraar van Dr. A. H. Blaauw en A. M. Sprenger.

Verondersteld mag worden, dat door hunne benoeming weldra over goed geschoolde krachten, noodig voor de oprichting van een instituut voor wetenschappelijk tuinbouwonderzoek, zal worden beschikt. De heer J. Paul Stricker werd benoemd tot administrateur van de inrichting. Door het scheppen van deze betrekking worden de opvolgende directeuren ontlast van veel zorg, doordat zij weten dat de administratie is toevertrouwd aan een persoon, die ten volle daarvoor berekend is.

De reeds bestaande instituten, te weten het instituut voor landbouwwerktuigen en -gebouwen, dat voor phythopathologie en dat voor veredeling van landbouwgewassen, verstrekten in het afgelopen schooljaar aan belanghebbers bij de bodemcultuur in Nederland op ruime schaal voorlichting.

De „Mededeelingen”, het periodiek der R. H. L. T. & B. S. moest uitgebreid worden, daar het niet mogelijk bleek, de talrijke bijdragen der docenten op tijd te kunnen publiceeren.

Het heden verschenen jaarverslag van het Natuurwetenschappelijk gezelschap, opgericht te Wageningen in 1876, legt getuigenis af van het opgewekte geestelijke leven en van de ruime gedachtenwisseling tusschen het personeel

van de school en dat der hier gevestigde landbouwinstituten.

Niet ten onrechte is Wageningen genoemd het landbouw Athene van Nederland.

Jaren lang werd de R. H. L. T. & B. S. slechts door een zeer gering aantal jongelieden bezocht. De praktijk gevoelde weinig behoefte aan gediplomeerde landbouwkundigen en de geringe vooruitzichten van de afgestudeerden hadden ten gevolge, dat de studie uit den aard der zaak niet kostbaar mocht zijn en dus beknopt moest blijven. Er heerschte daardoor een ongunstige wisselwerking.

Geleidelijk is daarin echter verbetering gekomen. Naar mate men meer algemeen begon in te zien, dat de praktijk van den landbouw kon profiteeren van de voorlichting der theorie, nam de vraag naar gediplomeerden toe en daarmee het bezoek van de school en werd het onderwijs uitgebreid.

De groote toename dateert na 1904. Bedroeg toen het aantal bezoekers slechts 59, in 1913/14 kon op 249 studenten gewezen worden.

Tengevolge van de mobilisatie valt daarna een kleine vermindering te constateeren, die evenwel spoedig werd tot staan gebracht.

In het schooljaar 1916/17 waren in het geheel ingeschreven 251 personen en wel verdeeld als volgt:

1 ^{re} studiejaar	92
Nederlandsche Landbouw II	10
Tropische Landbouw II	19
Nederlandsche Boschbouw II	1
Tropische Boschbouw II	9
Tuinbouw II	3
Nederlandsche Landbouw III	10
Tropische Landbouw III	26
Nederlandsche Boschbouw III	1
Tropische Boschbouw III	21
Tuinbouw III	1
Nederlandsche Landbouw IV	8
Tropische Landbouw IV	3
Tropische Boschbouw IV	13
Nederl. Landbouw V (M. O.)	3
Toehoorders	24
Suikerlaboratorium	7

Totaal 251

Deze officieele opgave wijst een grooter aantal studeerenden aan, dan die, voorkomende in den Wag. Studenten almanak. Het slechte gebruik, waarover aan de Leidsche Universiteit geklaagd wordt, bestaat dus hier blijkbaar niet. De landbouwstudent geeft den keizer wat des keizers is. En de enkele ontaardde, die tracht de voorschriften te ontduiken, wordt aanstonds door den nauwgezetten administrateur op den goeden weg geholpen.

De sterke stijging in 1904 is te wijten aan de reorganisatie, waarbij vrije studie werd ingevoerd en het onderwijs aansluiting verkreeg aan den 5-jarigen cursus eener H. B. S.

Het grootste gedeelte ($\frac{3}{4}$) der studeerenden is bestemd vóór de koloniën en il y a de quoi.

De groote landbouw en vooral de suikercultuur heeft de ervaring opgedaan, dat kundige leiders een hoog loon waard zijn. Tantièmes van f 50.000 boven het jaarlijksche tractement zijn geen zeldzaamheden en sporen natuurlijk de ouders aan, hun zoons goed voorbereid naar Indië te zenden, wel wetende, dat geld, vastgelegd in studie, de hoogste rente kan afwerpen.

Verder heeft het Ind. Gouvernement in de laatste jaren een 40 à 50 candidaat-houtvesters in Wageningen in studie en beginnen zich meerdere jongelieden hier te bekwamen met het doel, om later landbouwleeraar in Indië te worden.

Het getal studenten voor Nederland verdubbelde van 1904 tot 1913/1914. In dat laatste jaar bedroeg het 62.

Het verdeelde grondbezit in Nederland maakt het den meesten landbouwers hier ondoenlijk, vooraf in Wageningen een kostbare studie te volgen. De Regeering profiteert van de school door de opleiding der Rijkslandbouwleeraren, die in de Provincies voorlichting verstrekken.

Nu door den oorlogstoestand krachtig ingegrepen moet worden in de voortbrenging en verdeeling der landbouwproducten, zal men in den Haag ongetwijfeld het gebrek gevoeld hebben aan een voldoende aantal deskundigen. Aan de weinige agronomen, die zich meer speciaal met de economische zijde van hun vak bezig hadden gehouden, werden in de laatste jaren zeer belangrijke positie's in den lande toevertrouwd.

Het is te hopen, dat nu er te Wageningen beter gelegenheid geboden wordt om den landbouw in verband

met de staatswetenschappen te bestudeeren, het aantal groot-grondbezitters, dat zijn zoons naar hierheen zendt, belangrijk zal toenemen.

Er zijn in Nederland te veel juristen en te weinig agronomen op het platte land en zou de algemeene welvaart er ongetwijfeld bij gebaat zijn, zoo er minder geprocedeerd maar meer geproduceerd werd.

Ongetwijfeld zal, zoodra de wet is aangenomen en een einde komt aan de tegenwoordige anomalie, dat 2 maal het diploma „landbouwkundige” wordt uitgereikt, eenmaal na afloop van de 3 en andere maal na afloop van de 5-jarige studie, het bezoek der R. H. L., T. & B. S. sterk toenemen.

De ongelukkige titel zal dan vervangen worden, ten spijt van de Delftsche ingenieurs, door dien van cand. en landbouwkundig ingenieur.

Ook zal het dan mogelijk worden, den doktorshoed te Wageningen te behalen.

Binnen 5 jaar kan het aantal studenten hier volgens mijn vaste overtuiging verdubbelen.

Het aantal jonge dames, dat de landbouw colleges volgt, is gering. De sociale toestand in onze kleine gemeente is gezond en baart de vrouwelijke studenten geen zorg, zoodat zij zich rustig aan hun eigenlijke taak kunnen wijden. Zij vervullen hier met succes eenigszins de functie van snoek in den karpervijver. Door hun voorbeeldig, actief optreden beletten zij den mannelijken student toe te geven aan zijn natuurlijke neiging tot loomheid en moet hij zich verheffen of hij wil of niet. Zij houden hem gedeeltelijk van het modderen terug.

Wel wordt wellicht in de laboratoria door onachtzame samenwerking meer glaswerk gebroken dan onder normale omstandigheden het geval zou zijn, de teedere banden te midden der prikkelende gassen gesmeed, bewezen in Indië reeds eenige malen de landbouwwetenschap door cooperatie bij het onderzoek, ten goede te komen.

Tengevolge van den oorlogstoestand was het aantal buitenlanders, dat gedurende het schooljaar 1916/1917 onze inrichting kwam bezichtigen, gering. Met veel genoegen wordt hier herinnerd aan het bezoek van „Indië Weerbaar” en aan de waardeerende woorden van enkele hunner leden. Zij hadden na bezichtiging der gebouwen en na bespreking

met het leeraarspersoneel de overtuiging verkregen, dat hooger landbouwonderwijs ook voor Ned. Indië van zeer groote beteekenis was. Men betreurde het, dat de Javanen niet meer van de Wag. school profiteerden en sprak de hoop uit, dat het Ind. Gouvernement, door het geven van studietoelagen even als reeds thans bij de a.s. houtvesters geschiedt, op ruime schaal den inlanders de gelegenheid zou bieden om in Nederland de grondslagen van den landbouw te bestudeeren.

Het bevorderen van het Hooger onderwijs is voor de nationale welvaart in Indië een zaak van ver strekkende beteekenis. Helaas is het aantal inlanders, dat jaarlijks een H. B., S. in Indië absolveert, uiterst gering. De weinige hunner, die zich tot de landbouwstudie aangetrokken gevoelen, kunnen zeker op afdoende en goedkoope wijze, door uitzending naar Nederland worden geholpen.

Met zeer goed succes legde dit jaar Raden Mas Iso zijn examen af voor Ind. landbouwkundige. Ook de heer Thung Tjeng Hiang gaf bij het propaedeutisch examen het bewijs, dat het Oosten kundige jongelieden bezit.

In verband met het hier meermalen geciteerde aanhangige wetsontwerp, bezochten meerdere leden van de 2de Kamer der S.G. Wageningen, teneinde zich van den toestand der school op de hoogte te stellen.

In het begin van het schooljaar werd het boscbouwonderwijs overgebracht naar Hinkeloord, een ruime villa met uitgebreid park, door de Regeering voor 3 jaar gehuurd met recht van inkoop.

Uit dit feit mag afgeleid worden, dat de Regeering genegen is het boscbouwonderwijs, dat jaren lang stiefmoedèrlijk behandeld werd, milder te bedeele. Op de begrooting voor 1917 was een post gebracht voor een studiereis van den a.s. directeur voor het boscbouwproefstation en ligt het in de bedoeling, dezen leider tevens als docent aan de R. H. L. T. & B. S. te verbinden, zoodat weldra over 4 leerkrachten kan worden beschikt. Jaren lang waren er slechts 2, waarvan de een bovendien belast was met het onderwijs in de Kol. hooglandcultures.

Helaas werd in 1917 geen uitvoering gegeven aan den voorgenomen bouw van een nieuwe bibliotheek en een huisvesting voor dendrologie.

Zoolang de Volksvertegenwoordiging het aanhangige wetsontwerp niet heeft aangenomen en dus onzekerheid blijft bestaan aangaande de plaats van vestiging van de L. H. S., is het verklaarbaar, dat niet wordt overgegaan tot het oprichten van nieuwe gebouwen. De tegenwoordige toestand blijft daardoor dan ook uiterst belemmerend werken.

Het Ministerie van Binn. Zaken, in aanmerking nemende het brandgevaar, dat onze bibliotheekslocaliteiten (ze nemen een deel der zolders van het hoofdgebouw in beslag) loopden, weigerde stukken uit het rijksarchief aan onzen bibliothecaris af te staan!

Met uitzondering van een schuur op de boerderij het Groenewoud werd in 1916/17 niets van beteekenis ten behoeve van de R. H. L. T. & B. S. gebouwd en bleven daardoor vele docenten verstoken van de noodige ruimten om hun onderwijs naar behooren in te richten.

Met ingang van het schooljaar trad een nieuw reglement in werking. Het bestuur der inrichting werd daarbij opgedragen aan den directeur, een raad en het dagelijksch bestuur. De raad bestaat uit alle gewone en buitengewone leeraren der school. Het dagelijksch bestuur is samengesteld uit den directeur, en zes leden, door den raad uit de gewone leeraren te benoemen.

Het vigeerend reglement doet den ontwerper alle eer aan, doch deze heeft voor een uiterst moeilijke taak gestaan en zal dan ook wel de laatste zijn te beweren, dat de tegenwoordige regeling in alle opzichten blijkt bevredigend te werken. Met een enkel voorbeeld moge het tegendeel worden aangetoond.

Wijlen de Minister Talma vestigde er in de 2e Kamer der S.G. de aandacht op, dat onze inrichting officieel behoort tot het M.O., maar inderdaad is een Hooge School, waar met beperkte hulpmiddelen, onder moeilijke omstandigheden, door een corps verdienstelijke mannen is gegeven hooger onderwijs, een hooger onderwijs, dat reeds een aantal voortreffelijke mannen aan den Nederlandschen en aan den Kolonialen landbouw heeft geleverd. Die zelfde Minister heeft, zooals hier te voren reeds vermeld, niet geschroomd in het openbaar te verklaren, dat meerdere op één volgende Regeeringen zich weinig of niets hebben gelegen laten liggen aan de verdere ontwikkeling der R.H.L.T. & B.S.

We hebben dus hier te doen met een inrichting, die zich tegen de verdrukking in steeds min of meer clandestien heeft opgewerkt. Zoo was het feitelijk niet en règle, dat de commissie van toezicht werd afgeschaft. Het aanzien van de school gedoogde echter dien vorm van controle niet meer. Men kan evenwel, zoolang de aanhangige wet op het landbouw- en diergeneeskundig hooger onderwijs niet is in werking getreden, moeilijk overgaan tot het benoemen van een raad van curatoren.

Zoedoende is de onhoudbare toestand geschapen, dat de R.v.Leeraren min of meer tevens als R.v.Curatoren moet optreden, maar daardoor gemist wordt een college van hoogstaande mannen, dat de zaken te beoordeelen heeft, geheel gescheiden van persoonlijke belangen, die natuurlijk onwillekeurig in den R.v.L. naar voren treden en daardoor de gestie van dat lichaam onwillekeurig wordt belemmerd.

Met onstuimig verlangen zien hier en ook daarbuiten velen, die gevoelen, dat de landbouwwetenschap krachtig moet bevorderd worden, de a.s. behandeling van het aanhangige wetsontwerp tegemoet.

De voldoening zal voor U, hooggeachte Heer Directeur-Generaal v/d Landbouw, die reeds zoovele jaren Uwe beste krachten aan het tot stand komen v/h wetsontwerp besteedde, groot zijn, zoo eenmaal een beslissing is genomen.

Het eenig belangrijke punt van verschil bij de leden v/d 2de Kamer der S.G., „de plaats van vestiging”, mag geen aanleiding geven tot langer dralen en nog veel minder tot verwerping van het ingediende voorstel.

Het is hier de plaats niet, om het pro en contra, wat Wageningen betreft, te bespreken, maar mocht het een feit worden, dat de Volksvertegenwoordiging tot verplaatsing besloot, dan zullen vele oudere docenten het met mij voor de gemeente betreuren. Zij zouden ongetwijfeld met zekeren weemoed aan een eventueelen exodus deel nemen, want niet uit sleur, maar uit sympathie voor deze, hen liefgeworden gemeente hebben zij zich hier thuis leeren voelen. Zij zijn er erkentelijk voor, dat de kleine gemeente zich feitelijk boven haar krachten heeft ingespannen om de school aan zich te binden.

Het verheugt mij te kunnen constateeren, dat de verhouding tusschen de studenten en het leeraarspersoneel in 1916/17

gekenmerkt werd door een hooge mate van harmonie.

Des te meer is zulks met vreugde te vermelden, dewijl eenige jaren geleden de wederzijdsche sympathie ernstig dreigde verstoord te worden. Een deel der studenten was in den waan gebracht, dat het aan den Raad van Bestuur was te wijten, dat de zoo hoog noodige verbeteringen op zich lieten wachten.

Ware toen niet klaarheid gebracht in meerdere verkeerde opvattingen, dan zouden in 1916/17 in het overgangs stadium bepaald onaangename conflicten hebben plaats gevonden, want de moeilijkheden door den onzekeren toestand, waarin de school dit jaar verkeerde, werden niet weinig vergroot door de tijdelijke mobilisatie van een belangrijk deel der studenten, gebrek aan gas in de laboratoria enz. Van een geregelden gang van zaken kon dan ook weinig sprake zijn.

Toch bleven wij verschoond van onaangename verwijten, dat eerst enkele dagen voor het begin der examens de programma's verschenen. Van onze zijde werd algemeen een tegemoetkomende houding aangenomen en gaven de diensten aan den lande als militair bewezen wellicht wel eens den doorslag aan den wijzer van de balans, waarop de kennis van den student bij het afleggen van zijn examen werd afgewogen.

De gemoedelijke tijden van weleer zijn voorbij, toen er docenten waren, die de studenten op straat met hun voornamen begroetten, maar gebleven is een warme belangstelling van zijde der leeraren in het lot der afgestudeerden en met rechtmatigen trots worden de docenten vervuld, wanneer oud-leerlingen hier of in den vreemde tot belangrijke betrekkingen worden geroepen.

Van het standpunt der onderlinge harmonie is het te betreuren, dat er in Wageningen naast het studentencorps een studentenbond bestaat en zodoende in het latere leven belet, dat de gediplomeerden van hier schouder aan schouder staan, om daardoor te bereiken, dat zij als beoefenaars van een jonge wetenschap in Nederland en elders de positie in de maatschappij bekleeden, die hen somtijds wordt bestreden, maar waarop zij ten volle rechten kunnen doen gelden.

Geld en geboorte spelen bij deze splitsing gelukkig

geen rol in Wageningen en is het alleen het groenloopen, dat een deel der nieuw aangekomenen terugschrikt om tot het studentencorps toe te treden. Zou er nu geen vorm te vinden zijn, dat dat groenloopen geschiedde op een wijze, dat beide partijen er zich aan konden en wilden onderwerpen?

De jongeren zijn het meest aangewezen om met hun tijd mee te gaan en het zou de Wageningsche studentenwereld zeker tot eer strekken, wanneer zij wist te breken met oude gebruiken, die volgens velen niet meer in onzen tijd thuis hooren.

De ontstemming, die hier een tijd lang geheerscht had, was helaas ook naar Indië overgeslagen en kwam tot uiting op de Alg. Vergadering van de Vereeniging van Ambtenaren bij het Boschwezen in N. O. I. op 3 Oct. 1915.

Met voldoening kan medegedeeld worden, dat die stemming gelukkig geheel is omgeslagen. Op de vergadering van genoemde vereeniging, gehouden den 23 en 24 Oct. 1916 werd in een motie de overtuiging uitgesproken, „dat men „te Wageningen wel degelijk op den goeden weg was en „werden de in behandeling zijnde maatregelen doorgevoerd „en het aanhangige wetsontwerp aangenomen, dan mag „worden verondersteld, dat de opleiding der hoogere bosch- „ambtenaren spoedig aan alle in redelijkheid te stellen „eischen zal voldoen, zoo dat er aanleiding bestaat om terug „te komen op het door de vereeniging ten vorige jare „uitgesproken oordeel, als zou het bij onvoldoende verbetering „der Wag. school aanbeveling verdienen, deze opleiding „weer naar het buitenland te verleggen.”

Een woord van hulde is hier zeker niet misplaatst aan het adres van onzen wakkeren collega J. van Baren, die op de vergadering aanwezig was en de leden der Vereeniging afdoende inlichtte.

Zijn reis naar Indië mag een evenement genoemd worden voor onze school.

Door zijn krachtig aandringen heeft hij de Regeering in het Moederland weten te overtuigen, dat het voor het onderwijs van het hoogste belang is, dat de Wag. docenten door eigen aanschouwing Indië leeren kennen. Met groote voldoening zullen dan ook velen gelezen hebben, dat de Minister Posthuma op blz. 16 van zijn Memorie van Antwoord van 6 Maart 1917 verklaart: „Voorts is het als noodzake-

„lijk te beschouwen, dat aan de docenten voor de tropische „afdeeling af en toe de gelegenheid wordt gegeven zich „ter plaatse van den vooruitgang van praktijk en wetenschap „op de hoogte te houden.”

Niet altijd hebben even ruime opvattingen bij alle betrokken autoriteiten in den Haag geheerscht. Niet alleen voor het onderwijs, maar ook voor den kol. landbouw in het algemeen kan het nuttig zijn, dat op congressen in Indië Wageningen wordt vertegenwoordigd.

De vereeniging Studiebelangen gaf ook in het afgelopen jaar bewijzen, dat de studeerenden er op bedacht zijn door sprekers van buitenaf uit te noodigen, hunne kennis ook in andere richtingen, dan die van het genoten onderwijs te willen uitbreiden.

De Wag. Stud. Tooneel Vereeniging zorgde er voor, dat de band tusschen de burgerij en de studenten niet werd verbroken. In den loop der jaren is menig Wageningische jonge dame via Tooneelvereeniging of tennisclub in het huwelijksbootje getreden en werd daardoor Indië verrijkt met beschaafde elementen.

De roeivereeniging Argo trad dit jaar meer dan vroeger op den voorgrond en het mag een heugelijk feit genoemd worden, dat de Wag. watersport aan de pers een uiterst gunstige critiek ontlokte.

We behoeven onze sympathie niet zoo ver uit te strekken als in Oxford geschiedt, waar men in het jaarverslag der universiteit met veel ophef releveert, wie op de groote roeiwedstijden uitblonk! Wij Wag. willen ons tevreden stellen onze groote voldoening uit te spreken over Argo's bloei, die onzen studenten gezondheid en opwekking schenkt. Is het niet een bewijs van moed en zelfvertrouwen, dat een der leden van Argo in het afgelopen jaar met een kleine tjotter de Zuiderzee waagde over te steken! Zulk een stoutmoedigen jongeling kan men met vertrouwen een exploratietocht door de tropische oerwouden opdragen. Een woord van hulde ook aan den wakkeren leider onzer jonge Argonauten!

Toen ik een jaar geleden het directeurschap aanvaardde, geschiedde zulks niet zonder zekere bezorgdheid. Ik besefte maar al te zeer, hoe zwaar het mij zou vallen U, geachte heer Broekema te vervangen. Ik heb echter niet

lang gearzeld. Toen U mij aanspoorde en mij Uw hoog-gewaardeerde hulp toezegde, meende ik de vereerende opdracht te moeten aannemen. Ik heb verder vertrouwd op de medewerking van de leden van het Dag. Best., van den Raad van Leeraren en van het personeel aan de school verbonden. Dat vertrouwen is niet beschaamd geworden. De wijze wenken van mijn voorganger en de groote toewijding van den Secretaris van onze beide besturende colleges waren voor mij van onschatbare waarde en ben ik daarvoor zeer erkentelijk.

Mijn taak is niet altijd even gemakkelijk geweest. Het ranke bootje was te sterk bemand om gemakkelijk over de baren, die in den beginne somtijds zeer woelig konden zijn, te worden gestuurd.

Gelukkig is thans algemeen het besef doorgedrongen, dat wil men met volle zeilen vooruitkomen, eendrachtig in dezelfde richting moet worden gestuurd.

Den heeren administrateur, bibliothecaris en het overige personeel betuig ik mijn bijzonderen dank voor de krachtige medewerking, waardoor zij mijn taak ongemeen hebben vergemakkelijkt.

Met een gerust gemoed draag ik thans mijne waardigheid aan U, geachte collega Aberson, over. Moge onder Uw wijs beleid de bloei onzer inrichting krachtig toenemen.

Leve de nieuwe Directeur, heil de R. H. L., T.- & B. S. aan den vooravond van hare lang verbeide verheffing! Ik heb gezegd.